

ЖАН РАСИН БЕРЕНИКА ТРАГЕДИЯ

Превод от френски: Паисий Христов, 2022

chitanka.info

ДЕЙСТВАЩИ ЛИЦА:

Тит — император на Рим

Береника — царица на Палестина

Антиох — цар на Комагена

Полин — довереник на Тит

Арсак — довереник на Антиох

Феника — довереница на Береника

Рутил — римлянин

Свитата на Тит

Действието се развива в Рим в помещение между покоите на Тит и тези на Береника.

ПЪРВО ДЕЙСТВИЕ

ПЪРВА СЦЕНА

Антиох, Арсак

АНТИОХ

Арсак, да спрем за миг. По твоя вид личи,
че този лукс е нов за твоите очи.

Какъв спокоен кът, какъв декор чудесен —
на тайните на Тит свидетел безсловесен.

5 Щом той свободен е, оттегля се тук сам
и пред царицата разкрива своя плам.

Покоите на Тит са от портала вляво,
а вдясно — нейните. Отивай там направо
и й предай, че бих желал да ме приеме,

10 дори тя мене за досаден да ме вземе.

АРСАК

Чак за досаден ли? Във Рим кой друг тогава
към нея имал би привързаност такава?

Как тъй прочутият във Ориента цар,
как влюбеният мъж със покоряващ чар

15 се плаши, че на брак със Тит тя би склонила
и би се след това от вас отдалечила!

АНТИОХ

Спри най-подир! Държа при нея да вървиш
и тайна среща днес за мен да уредиш.

ВТОРА СЦЕНА

АНТИОХ, *сам*.

Ах, как да изрека с уверен, ласкав глас
20 „Обичам ви“? Защо се разтреперих аз?
Защо сърцето ми се толкова вълнува,
от този момент желан защо се то страхува?
Дотам отнела бе надеждите ми тя,
че турила бе ключ на моята уста,
25 и пет години аз, осъден на мълчание,
прикривах любовта с приятелско държание.
Ако тя в Рим при Тит ще има нов статут,
дали пък по-добре тогаз ще бъда чут?
Ще следва брак... Нима дочаках този час,
30 за да изкажа пак пред нея своята страст?
Какво спечелил бих с туй дързостно признание?
Ще предизвикам ли в ответ негодувание?
Не е ли по-добре далеч от този кът
да бягам — и без туй днес предстои ми път.
35 Забрава или смърт! Но мен ще ме терзае
туй чувство, ще скърбя все тъй, без тя да знае.
Страхувам се сега, че бих я разгневил.
Царице, но с какво ли бих ви уязвил?
Аз вече не държа, щом случаят решен е,
40 да ме обикнете, да тръгнете със мене.
Да, Тит всемоушен е. А мислех си все пак,
че нещо ще възпре планирания брак.
Уви! Аз цели пет години ви обичах
и на химери сам сърцето си обричах.
45 Днес се разделя с вас обезверен човек,
но ще ви носи той в сърцето си вовек.
Ще се обиди ли или пък съжаление
ще сети тя към мен — това е без значение.
Какво заплашва мъж с несбъдната любов,

50 щом за раздялата той вече е готов?

ТРЕТА СЦЕНА

Антиох, Арсак

АНТИОХ

Да влезем ли?

АРСАК

Царю, наскоро Береника
чрез новия си сан ще стане тъй велика,
че куп народ се е събрал. Аз я видях,
но през тълпата с труд до нея се добрах.
55 Уви, Веспасиан на оня свят е вече,
покрусен беше Тит, но траурът изтече;
след осем дни на скръб и той ще си отвори
сърцето за любов. Във двора се говори
със убеденост, че щастливата царица,
60 преди да падне нощ, ще е императрица.

АНТИОХ

Уви!

АРСАК

Царю, защо изглеждате смутен?

АНТИОХ

Ще ме приеме ли? Така съм притеснен.

АРСАК

Но аз предадох й току-що, че държите
тук нещо насаме сега да споделите.
65 Царицата, в ответ, ме с поглед увери,
че вашата молба ще удовлетвори,
но подходящ момент ще чака — Береника

не иска в този двор сплетни да предизвика.

АНТИОХ

Да се надявам, че добре си доловил
70 това, което аз ти бях разпоредил.

АРСАК

Нима съм повод дал за някакво съмнение?
Пристанищният флот е в пълно снаряжение
и котва е готов да вдигне всеки час,
ала очакваме нареждане от вас.
75 Кога предвиждате този курс към Комагена?

АНТИОХ

След срещата — подир най-много два три-дена.

АРСАК

Кой ще пътува?

АНТИОХ

Аз.

АРСАК

Защо?

АНТИОХ

Напускам Рим
завинаги — за мен този двор е нетърпим.

АРСАК

Учудвам се. Нали царицата отдавна
80 така привлече ви със своята прелест явна,
че си напуснахте подвластните страни.
От три години тя във Рим се настани,
наложи се със чар във този двор всеизвестен,
ще призове и вас на празник най-тържествен
85 да видите сам как щастливият съпруг

безпримерен разкош ще ѝ предложи тук.

АНТИОХ

Да си се радва тя на блясък и на слава...
Да спрем тоз разговор, че вече ми додява.

АРСАК

Разбирам ви, царю. Зарад помпозността
90 към вас показва се неблагодарна тя.
Омраза идва, щом се близостта изгуби.

АНТИОХ

Арсак, дори сега аз все така я любя.

АРСАК

Нима е Тит дотам опиянен от власт,
че със презрение отнася се към вас?
95 Показвал ли се е суров и безсърдечен,
та искате от Рим да бягате далече?

АНТИОХ

Тит нивга спрямо мен не се е провинил.
Не го упреквам.

АРСАК

Да, обаче сте решил
да тръгвате. Защо? От чист каприз ли гонен?
100 Та император Тит към вас е благосклонен,
видя ви как с кураж участвате във бой,
на подвизите ви свидетел беше той,
чрез вас осъществи и своята идея
със огън и със меч да покори Юдея.
105 Зад тройните стени, успокоен, врагът
ни наблюдаваше как всуе всеки път
нападахме. Уви, безсилен бе таранът.
Качен на стълбата, въз крепостта опряна,
започнахте със меч да сеете смърт там.

110 От явна гибел се избавихте едвам,
Тит взе ви за умрял, прегърна ви прощално
и станът през сълзи с вас взе си сбогом жално.

Тъй ще запомним тоз велик, но тежък ден,
във който в славен бой врагът бе победен.

115 Сега ви чака тук реколта пребогата
от топла вража кръв, със меч от вас пролята.

А вие сте, царю, от всичко отегчен
и към страната си сте вече устремен.
Нима ще стигнете безславно до Ефрата?

120 Изчакайте, та Тит сам там да ви изпрати
като велик герой, с престиж неоспорим,
със почести безброй удостоен от Рим.

Ах, как да се възпре това ви намерение?
Не отговаряте.

АНТИОХ

Горя от нетърпение

125 царицата, Арсак, да срещна този ден.

АРСАК

Защо?

АНТИОХ

Съдбата й тъй важна е за мен.

АРСАК

Нима?

АНТИОХ

Държа да знам със брака що ще става;
дочувам, че слухът се вече потвърждава.

Ако получи тя от Тит и трон, и власт,

130 какво ще правя тук? Напускам Рим тогаз.

АРСАК

Защо тоз брак за вас е толкова злокобен?

АНТИОХ

Да тръгнем, пък по път ще бъда по-подробен.

АРСАК

Царю, туй, дето чух, ужасно ме смути.

АНТИОХ

Ах, ето я. Иди. Заръка имаш ти.

ЧЕТВЪРТА СЦЕНА

Береника, Антиох, Феника

БЕРЕНИКА

135 Избягах най-подир от радостта досадна
на дворцовия кръг, във който аз попаднах.

Привидният респект омръзна ми така,
че сетих нужда от приятелска ръка.

Очаквах този миг с такова нетърпение,
140 че ви заподозрях дори в пренебрежение.

Повтарях си: „Нима тоз Антиох, чиято
привързаност към мен е даже в Рим позната
и край Ефрат дори, нехае този път
за моите съдбини, за моя бъдещ път?

145 Дали, ощастливен, ще сподели с мен днес
това, че ме дари Небето с висша чест?

Или към друга той ще си насочи взора,
оставяйки ме сред тълпа от чужди хора?“

АНТИОХ

О, истина било. Оказва се все пак,

150 че дългата любов ще се скрепи със брак.

БЕРЕНИКА

Царю, обзета съм от толкова тревога,
че идва ми до плач. Не искам и не мога
да крия туй от вас. През тези скръбни дни
сърцето му, уви, към мен се вледени.

155 и в крайна сметка днес едно е ясно само —
че траурът на Тит прекъсна любовта му.

Все беше мълчалив, загрижен, просълзен,
като че трябваше да се прости и с мен.

Копнея за сърце любящо, всеотдайно,

160 а не за слава, не за власт главозамайна.
Споделям го със вас — съдете сам дали
от случващото се душата ме боли.

АНТИОХ

Но вие сте все тъй обичана, желана!

БЕРЕНИКА

Нали видяхте туй, което снощи стана:
165 от Римския Сенат щом бе обожествен
баща му, затова че своя дълг свещен
изпълнил беше, Тит, щастлив от туй признание,
обърна и на мен дължимото внимание.
След туй си тръгна, без да ме предупреди,
170 че във Сената щял да се разпoredи
Арабия ведно със Сирия да минат
във много кратък срок към царство Палестина.
Пред свои близки той бил казал отнапред,
а пък и насаме пред мен пое обет,
175 че щял да ме дари със златна дипленица
и че на ред страни ще съм императрица.
За да ме увери, ще дойде тук след час.

АНТИОХ

А аз дойдох, за да си взема сбогом с вас.

БЕРЕНИКА

Какво сбогуване? Какъв език? Как може!
180 Но вие сте смутен! И пребледнял! Ах, Боже!

АНТИОХ

Госпожо, тръгвам си.

БЕРЕНИКА

Бих искала да знам
защо?

АНТИОХ

Защо дойдох? Виновен съм си сам.

БЕРЕНИКА

Какво ви плаши тук? Защо така мълчите?
Нима мечтите си във тайна ще държите?

АНТИОХ

185 Добре. Отстъпвам, но да знаете, че аз
днес за последен път ще разговарям с вас.
Във този двор от разкош сега сте обградена,
но помните ли, че в страната ви рождена,
от вашите очи аз първата стрела

190 получих... Влюбих се... Фатална тя била.
Агрипа, брат ви, бе добре предразположен
към мен и сметна, че годежът е възможен.

Очаквах моят плам да бъде споделен.

Тогава Тит, от власт и слава окрилен,

195 се появи пред вас във целия си блясък
и явно ви плени. А той със гръм трясък
настъпваше с войски и вся в Юдея страх.

Сред победените и аз, за жалост, бях.

А вие, при все че бях в тежко изпитание,

200 на мен наложихте безропотно мълчание.

Задавайки се в плач и със размътен взор,
опитах, без успех, със вас да вляза в спор,
но ме принудихте, в това ми състояние,
да си мълча или да ида във изгнание.

205 Държахте, освен туй, дори да дам обет
напълно да съм ви покорен занапред,
обаче докато обета си изричах,
закле се моето сърце да ви обича.

БЕРЕНИКА

Нима е истина?

АНТИОХ

Мълчах до този ден

210 и щях да си мълча задълго, примирен
да придружавам Тит във битки и да лея
сълзи, в очакване кръвта си да пролея.

Или, ако във бой си името прославя,
аз спомен мил във вас навеки да оставя.

215 Но ето че веднъж разнесла се мълва,
че паднал съм убит. Би свършило с това
теглото ми и край добър би бил намерен.
Оплакали сте ме, но бил слухът неверен.

В туй време със врага сражаваше се Тит,

220 самоотвержен, смел, внушителен на вид,
със лаври и от Рим, и от света обкичен,
щастлив при мисълта, че е от вас обичан.

Подире му вървях, във плен на ревността,
аз — неговия клет съперник в любовта.

225 Разбирам, че сега ме слушате с внимание
и че изпитвате към мене състрадание,
че благосклонно тоз мой разказ търговит
приемате. Не съм настроен срещу Тит:
нали подир една обсада дълготрайна

230 той на бунтарите наложи мярка крайна
чрез огън и чрез глад и всички покори,
а крепостите им събори и покри
със пепел. После в Рим заведе ви, царице,
и Изтокът за мен превърна се в тъмница.

235 В Кесария, там где, се разтуптя по вас
сърцето ми, без път самин се лутах аз
и ту дворците ви за вас, отчаян, питах,
ту по следите ви, през плач, печален скитах.

Макар да знаех, че, уви, не съм любим,

240 унил, обезсърчен отпавих се към Рим.

С последен удар там ме чакаше съдбата:

самият Тит при вас заведе ме в палата,
там чувствата си аз към двама ви прикрих
с обноски дружески и тъй ви заблудих,

245 че вие своята любов ми доверихте.

И все пак моите надежди не убихте:
баща му бе умрял. Но как Рим ще приеме
царица чужденка Тит за жена да вземе?
Но вече всичко е във неговата власт.
250 Защо стоях? Защо не тръгнах си тогаз?
Дотук бе моят път. А вас ви чака слава,
мнозина хора в Рим ще ви възвеличават
и ще празнуват с вас със песни и със смях.
Та как, облян в сълзи, стоял бих редом с тях
255 аз, жалка жертва на любов непостижима?
Щастлив, че в своята беда неизразима
аз споделих със вас какво гнети ме днес,
ще си замина сам, по-влюбен, по-злочест.

БЕРЕНИКА

Царю, не мислех, че във този ден, когато
260 ще склуча с Цезар брак по воля на Съдбата,
прост смъртен дръзнал би пред мен да се яви
и безнаказано, без срам да обяви,
че мой любовник бил. Обидното признание
аз подминавам със приятелско мълчание.
265 Засегнахте ме, но изслушах вашта реч
и съжалявам, че отивате далеч
от Рим. Надявах се да станете свидетел
на щастието ми, дарено от небето.
Престижът ви от мен високо бе ценен,
270 с Тит свързва ви респект взаимен, несъмнен;
стократно влизах аз във диалог открит
със вас, но с чувството, че разговарям с Тит.

АНТИОХ

Нима това не е жестоко? Ако двама
говорят си, при тях за мене място няма.
275 Самото име *Тит* ми носи тегота,
а то е винаги на вашите уста.
Очи с разсеян взор до болка ме обиждат —
уж гледат ме безспир, а всъщност не ме виждат.

Със образа ви мил във своето сърце
280 аз тръгвам и дано с разтворени ръце
посрещне ме смъртта. След толкова страдания
не ще изпълня аз стъгдите със стенания.
И нека мисълта за смърт, за рай и ад
ви спомня, че и аз съм бил на този свят.
285 Е, сбогом!

ПЕТА СЦЕНА

Береника, Феника

ФЕНИКА

Колко е нещастен, мили Боже!
Нима не трогна ви таз преданост, госпожо?
Не заслужава ли тя повече?...

БЕРЕНИКА

О, знай,
че туй сбогуване ме натъжи безкрай.

ФЕНИКА

Аз бих го спряла.

БЕРЕНИКА

Как? Да го държа насила?
290 За него спомена дори бих заличила...
Че как ще поощря тоз плам безсмислен аз?

ФЕНИКА

Но волята на Тит загадка е за нас,
а Рим посреща ви със неприкрита завист.
При тез закони аз се плаша за честта ви:
295 редът във този град е устроен така,
че Тит не може брак да сключи с чужденка.

БЕРЕНИКА

Отмина времето на мойто притеснение,
щом Тит обича ме, ще вземе той решение,
а римският Сенат ще ми окаже чест
300 и хората с цветя ще ни обсипят днес.
Не те ли възхити теб тази нощ сияйна,

не те ли заслепи със светлина омайна?
Тез факли, тез орли, тез пламъци в нощта,
войската, тоз народ със „Аве!“ на уста,
305 и тези консули, придворните, царете...
С благословията върховна на небето,
възправа се днес Тит на римския престол,
и озарява ги със своя ореол,
с разкош, със лаврите от битките победни.
310 Със злато и сребро, с украси ненагледни,
с осанка горда той е всички удивил
и зора на безброй очи е запленил.
И му отвърщат те със вяра всеотдайна.
Да бе роден в страна затънтена, незнайна,
315 светът пак би видял във него своя цар.
Как аз да устоя на неговия чар?
Защо ли споменът за прежното обзе ме,
Феника? Знаеш ли, че цял Рим по туй време
приветства моя Тит като от свят амвон
320 с огньове жертвени пред неговия трон.
Защо ли в приказки все още тук се бавим,
защо и ние към небето не отправим
молитви за успех на император Тит?
Аз искам със възторг спонтанен, неприкрит
325 сърцата ни сега, пред всичко възжелано,
да споделят туй, що било е премълчано.

ВТОРО ДЕЙСТВИЕ

ПЪРВА СЦЕНА

Тит, Полин, Свита

ТИТ

Полин, открихте ли на Комагена царя?
Защо се бави тъй?

ПОЛИН

Не смогнах да го сваря.
Бил при царицата, но е излязъл. Аз
330 предадох вашето нареждане тозчас
при вас да се яви.

ТИТ

Да чакам ми остава.
Ами царицата с какво се занимава?

ПОЛИН

Затрогната е тя от ваште добрини
и моли се на бог със светли бъднини
335 да ви дари.

ТИТ

Нима? Ах, тя е толкоз мила!
Уви!

ПОЛИН

Защо тъга във вас се е вселила?
Щом Ориента тя успя да подчини,
не я жалете!

ТИТ

Сам със мене остани!

ВТОРА СЦЕНА

Тит, Полин

ТИТ

За плановете ми все още Рим не знае
340 и за съдбата на царицата гадае,
а всичко живо днес с наострени уши
обсъжда тайните на нашите души.
Пък аз държа да знам общественото мнение
за двама ни, че то за мен е от значение.

ПОЛИН

345 Навсякъде сега ви славят доблестта,
а на царицата възхвалят хубостта.

ТИТ

Как гледат на това, че аз безспир въздишам
по нея? Таз любов как в бъдното ще впишат?

ПОЛИН

Тревогите ви са напразни. Според мен,
350 от двора ви ще сте изцяло подкрепен.

ТИТ

В искреността му аз май малко се съмнявам.
Към всеки господар той грижи проявява,
нали приветствал бе злосторника Нерон,
престъпно поругал и нрави, и закон.
355 Кому повярвал бих във тоз двор раболепен?
Бих предпочел да съм в театър достолепен.
Полин, ласкатели, не ща да слушам аз.
От доста време знам, че само твоят глас
би правилно предал какво за мен говорят.

360 Респектът и страхът едва ли път ще сторят
на този, който с мен не би се съгласил.

Като приятел, аз те бях предупредил
да гледаш, да слухтиш, да знаеш какво става
във Рим и всеки път да ме уведомяваш.

365 Държа да разбереш и то в най-кратък срок
какъв ще бъде Рим — добър или жесток —
към Береника, как ще бъде от Сената
приета таз жена със хубост всепризната.
На нещо може ли да се надява тя?

ПОЛИН

370 Макар че Бог я е дарил със красота,
сенатът в случая е непоколебим —
не би търпял такваз императрица в Рим.

С достойнства тя била! Това не означава,
че може чужденка във Рим да управлява.

375 От туй, че римлянка била тя по сърце,
не следва, че градът във нейните ръце
ще иде — не могло във Рим, според закона,
владетел с чужда кръв да се качи на трона.

Сенатът, верен на един завет свещен,

380 не иска плодове от брак непозволен.

Градът гордее се със благородно име,
но бракът с чужденци, уви, недопустим е.

Към него родова ненавист той питае,
за всеки римлянин дори достойнство тя е,

385 каквото са честта, куражът, свободата,
и всички носят си туй чувство във сърцата.

Гай Юлий, който с таз ненавист побеждавал
(макар че някой път закона нарушавал),

изгарял от любов по Клеопатра, но

390 във Ориента той оставил я, дано,
въздишайки, да го забрави тя след време.

Антоний не посмял риск смъртен да поеме —
презрял той своя сан и своята страна,
ала не казал в Рим, че тя му е жена.

395 С деянието си те всички възмутили
и със живота си накрая заплатили.
Години след това зает бил този трон
от две чудовища — Калигула, Нерон.
И тези изверги, макар с лица човешки,
400 извършили във Рим злодейства много тежки,
но този стар закон зачели те все пак
и не допуснали такъв омразен брак.
Бидейки искрен с вас, ще продължа нататък
и ще напомня, че Антоний Феликс, братът
405 на роба Палас, бил със две царици спал.
Към всичко туй, царю, сега аз бих додал,
че Береника им била роднина близка.
Как някой цезар би такваз жена поискал?
Царици уж, а пък да спят били готови
410 със мъж, освободен от робските окови!
На вашата любов тъй гледа този град
и аз не знам дали днес римският сенат,
съгласно волята на цялата държава,
не ще ви извести, че той не одобрява
415 тоз брак, отправяйки към вас настойчив зов
мадона друга да дарите със любов,
която, цезарю, да е добре приета
и в Рим. Тогаз какъв ответ ще им дадете?
Моментът според мен решаващ е за вас.

ТИТ

420 Как от такваз любов да се откажа аз?

ПОЛИН

Да, пламенна е тя. В това не се съмнявам.

ТИТ

... Дотолкова, че ти си нямаш и представа...
За мене обичта бе истинска отрада,
в двореца срещите ни носеха наслада,
425 от нашата любов безмерно се опих

и на небето аз, Полин, благодарих
от все сърце, че то баща ми бе избрало
Леванта^[1] и Едом^[2] да подчини изцяло
на кралската си власт и да наложи в Рим
430 такъв ред, че на вси врази да устоим.
При все че трона му аз пожелал бих даже,
напълно съм готов, ако съдбата каже
баща ми да дари със дълги старини,
на него да отдам младежките си дни,
435 все със надеждата, че би могла да стане
императрица тя (възлюбеният храни
какви ли не мечти!) и този град свещен
пред нейните нозе да падне редом с мен.
Макар че ме плени тя с красота сияйна,
440 че ѝ се клех през плач във вярност всеотдайна,
сега, когато бих ѝ чара увенчал
с корона и без таз любов не бих живял,
когато брак щастлив и благодат всевишна
предлагат ни се в дар за обич петгодишна,
445 о, богове, та как изрекъл бих на глас?...

ПОЛИН

Какво?

ТИТ

Че любовта ще си пожертвам аз...
Сърцето ми не би приело отстъпление.
Ако държах все пак да чуя твойто мнение,
то бе в очакване, че твойта прямота,
450 Полин, ще заглуши във мене любовта.
Затуй се колеба царицата, горката!
Ако се подчиня днес сляпо на Съдбата,
стремейки се към мощ, величие и слава,
в ущърб на любовта, сърцето ми тогава
455 ще страда и сълзи ще роня аз безспир.
Обичах и все пак в душата ми бе мир —
аз бях си господар, въздишах си на воля

и всичко вършех сам, без някого да моля.
Но щом за оня свят бе татко призован
460 и щом очите му аз склопих разридан,
един голям товар ми падна въз плещите,
разбрах, че трябваше да скъсам със мечтите,
да жертвам любовта, която в мен гори,
и да се отрека от себе си дори.
465 Така, по волята на боговете вече
животът ми, уви, бе на света обречен,
Рим непрестанно в мен е вперил остър взор
и аз със сигурност ще стана за позор,
ако законите превърна в пух и прах
470 и щастието си издигна върху тях.
Щом тази жертва аз се съгласих да сторя,
със Береника съм принуден да говоря,
но разговора как могъл бих да начена?
По два-три пъти аз от седем-осем дена
475 наканвах се, ала напразно — просто в миг
замлъквах, сякаш че оставах без език.
Надявах се, че тя по моето държание
ще предусети, че ни чака изпитание.
И стана точно тъй — тя, без да ме кори,
480 със своята ръка сълзите ми изтри;
навярно в тоз момент бе вече провидяла
във моя мрачен вид, че чака ни раздяла.
Полин, във името на мойта кралска чест,
със нея дължен съм да разговарям днес.
485 Очаквам Антиох — на него подир час
ще поверя това съкровище, че аз
не смогнах да си го запазя тука... Нека
я утре отведе на Изток, надалеко!...
Не виждам избор друг — настъпил е денят
490 за среща с нея тук, уви, за сетен път.

ПОЛИН

Аз вече, цезарю, видях как любовта ви
към славата може герой да ви направи.

Юдея ваша е, там крепости димят
и вечни спомени за вас ще съхранят.
495 Затуй съм убеден, че никога не бихте
пожертвали туй, що с геройство придобихте.
Тоз, който е безброй народи победил,
и страстите си би заради Рим надвил.

ТИТ

Помпозни думи! Те жестока слава скриват.
500 За моя клет взор тя била би по-красива,
ако грозеше ме единствено смъртта.
Но Береника в мен възпламени страстта
към славата. На теб, Полин, известно беше,
че името ми в Рим със нищо не блестеше.
505 Понеже възмъжах във двора на Нерон,
към удоволствия аз придобих уклон:
от млад поведох се по неговия пример,
а той оказа се в ущърб на мойто име.
Но Береника ме плени... Кой мъж, Полин,
510 не се прекланя пред подобен властелин?
С готовност жертвал бих във боя със вразите
живота си, ала кръвта ми и сълзите
не стигаха — с това не я задоволих.
Тогаз над хиляди нещастни се смилих
515 и добрини навред започнах да раздавам.
А колко бях щастлив ти нямаш и представа:
на хиляди сърца спечелих любовта,
а от делата ми се възхити и тя.
Полин, на нея аз дължа това, обаче
520 налага се да ѝ платя по подъл начин.
Чрез нея придобих таз слава и не бива
сега да ѝ река от Рим да си отива.

ПОЛИН

За изненада и на римския сенат,
мощта ѝ стигна чак до Тигър и Ефрат
525 и с толкоз почести тук бе се обградила,

че в непризнателност как би ви обвинила?
Над сто народа тя простира си властта.

ТИТ

Обаче туй не й намаля горестта.
Познавам я добре и знам какво желае
530 сърцето й — то днес от мойто се нуждае.
Обикнах я. И тя тогаз се влюби в мен
(дали бе този ден проклет или блажен?).
Изгаряща любов обхвана ни сърцата,
но в двора и във Рим тя беше непозната,
535 прекарваше сама досадни, тежки дни
в очакване със мен да се уедини.
Когато случва се, Полин, да изживея
моменти паметни в интимна близост с нея,
начесто виждам я разплакана така,
540 че дълго бърша й сълзите със ръка.
Това, с което ни обвързва любовта —
престорени сръдни, капризи на страстта,
въображаем страх, копнеж да си обичан,
чест, слава, красота — тя всичко ми обрича.
545 От пет години аз я виждам в този кът
и всяка среща е като за първи път.
Но стига толкоз! Май премного разсъждавам
и имам чувството, че се разколебавам.
Нов удар ли ще е туй, Боже? Каква вест
550 аз трябва да предам на Береника днес?
Аз кралския си дълг ще следвам — той свещен е.
Защо ми е да знам какво ще стане с мене?

ТРЕТА СЦЕНА

Тит, Полин, Рутил

РУТИЛ

Днес Береника би желала среща с вас...

ТИТ

Ела, Полин!

ПОЛИН

Нима отказвате? Цял час
555 за туй говорехте със мен. Я си спомнете
какво ми казахте.

ТИТ

Тогаз я въведете!

ЧЕТВЪРТА СЦЕНА

Береника, Тит, Полин, Феника

БЕРЕНИКА

Навярно наруших с туй дръзко поведение
спокойствието ви и моля извинение.
Дордето слушам как тоз двор, тъй оживен,
560 възхваля вашите добри дела към мен,
се питам, цезарю, дали е справедливо
да си стоя встрани пасивно, мълчаливо.
Приятелят ви е в тез тайни посветен,
затуй пред него аз със тон най-откровен
565 ще кажа, че към мен студено се държите,
макар че свършиха на траура ви дните.
Та диадема ли сте тези дни решил
да ми дарите? С мен не сте го споделил.
За вашата любов се знае и в сената,
570 а туй не би могло за редно да се смята.
Сенаторите ви надменни са — от тях
изпитва любовта неимоверен страх.
Нима все тоз стремеж преследва любовта ви —
над нови кралства власт на мен да предостави?
575 Не за величие сега жадувам аз,
а за въздишка и за поглед мил от вас.
Постъпвайте така, че често да ви срещам,
и аз за дарове не ще се нивга сещам.
Знам, всеки ваш момент на Рим бе посветен
580 и нищо осем дни не споделихте с мен.
Утеха би било за мене вашто слово
и затова ви бих попитала отново
дали при среща с друг за мен се споменава,
във мислите ви аз дали се появявам.

ТИТ

585 Не се съмнявайте, царице, всеки миг
пред моите очи е вашият мил лик.
Кълна се в Господ, че, каквото и да става,
сърцето ми ще ви безспирно обожава.

БЕРЕНИКА

Кълнете ми се, че изгаряте по мен,
590 а взорът ви сега е като лед студен.
Защо намесвате божествените сили?
Не мисля, че чрез тях ме бихте убедили.
Сърцето ми не ще да спори с вас. Защо
въздишките ви днес, уви, не чува то?

ТИТ

595 Госпожо...

БЕРЕНИКА

Но защо внезапно замълчахте
и сведохте очи? Защо тъй пребледняхте?
Показвате се все с разстроено лице...
Не бе ли надживян от вашето сърце
тоз траур? Нищо ли не би ви ободрило?

ТИТ

600 Ако смъртта не бе баща ми покосила,
щях тъй да съм щастлив!

БЕРЕНИКА

Но вашата тъга
бе тъй естествена, затуй и досега
не ви пресекваха сълзите по баща ви.
Но нещо и за Рим ще трябва да се прави
605 (за своя интерес не ви говоря аз).
По-рано чувствах, че ме слушате в захлас...
Веднъж ли зарад вас съм страдала, обаче
гласа ви чуех ли, преставах в миг да плача.

Баща си жалите — да, скръб е то все пак,
610 но аз изтръпвам, щом като си спомня как
ми бе отнето туй, което обожавах.

А знаете ли как аз тежко преживявах
отсъствието ви, макар и за момент.

Тогава мислех, че е свършено със мен.

615 Умряла бих, ако ми някой забранява
да ви...

ТИТ

Госпожо, туй какво пък означава?

По-точно за кога говорите? Уви,
неблагодарен бях към добрините ви.

БЕРЕНИКА

Неблагодарен? Май тоз белег ви приляга,
620 щом моите добрини ви видимо дотягат.

ТИТ

Не съм съгласен с вас. Аз най-добре си знам,
че нивга в мен не е горял подобен плам.

Но...

БЕРЕНИКА

Казвайте.

ТИТ

Уви!

БЕРЕНИКА

Какво?

ТИТ

Сенатът... Рим...

БЕРЕНИКА

Е?

ТИТ

Нищо!... Хей, Полин, ще трябва да вървим.

ПЕТА СЦЕНА

Береника, Феника

БЕРЕНИКА

625 Замина си, уви, без нищо да ми каже.
А разговорът бе гнетящ, злокобен даже.
Какво ли иска той? В какво виновна бях?

ФЕНИКА

От туй, което чух, аз нищо не разбрах.
Госпожо, да не би неволно провинение
630 да го подтиква към такова отношение?
Не си ли спомняте?

БЕРЕНИКА

В главата ми е ад,
но ще те уверя, поглеждайки назад,
че аз обичах Тит с любов все по-гореща
от първия ни ден до тази тъжна среща.
635 Феника, моля те, кажи дали сгреших
при разговори с Тит, дали не оцених
достойно някой дар... Изглежда не бях права,
упреквайки го, че на скърби се отдава.
Навярно го е страх, че ще си навлече
640 омразата на Рим, ако се обрече
на чужденка... Но той стократно се закле, че
на брака ни закон не може да попречи.
Стократно!... А защо не ме днес утеши?
Туй неведение направо ме души.
645 Но да си мисля ли, че той ме подценява,
или пък че съм му нанесла чак такава
обида, че да го измъчва дълго тя?
Феника, и друг факт ми идва в мисълта:

дали не е разбрал от хора доверени,
650 че Антиох сега е също влюбен в мене.
Навярно от това е бил Тит възмутен,
та среща с Антиох очаква в този момент.
Но стига вайкане! Май моето мъчение
ще се окаже плод на голо подозрение.
655 И аз със сигурност ще го надмогна, Тит.
Но представи си, че съперник именит
намислил е да ме със нещо съблазнява
(но без да опетни безспорната ти слава)
и е решил безброй царства да ми предложи,
660 а ти единствено душата си ще можеш
да ми дариш, тогаз ще бъдеш убеден,
че твоето сърце безценно е за мен.
Феника, вярвам, че ще може Тит отново
да се зарадва от едничко мое слово,
665 а пък и аз се бих почувствала чудесно.
Защо в този случай се отчаях толкова лесно?

---

[1] Левант или Леванта — Ориента, Близкия изток. Б.пр. ↑

[2] Едом или Идумея — древна страна в Близкия изток между
Мъртво и Червено море. Б.пр. ↑

ТРЕТО ДЕЙСТВИЕ

ПЪРВА СЦЕНА

Тит, Антиох, Арсак

ТИТ

Как изведнъж, царю, поемате на път?
Какви дела у вас тъй спешно ви зоват,
та заминавате, без сбогом да си вземем?
670 Обидихме ли ви, та тръгвате без време?
Какво ще кажат Рим и нашият сенат,
нима засегнах ви със акт неосъзнат?
С отворено сърце приемах ви, когато
баща ми беше жив. Дали след туй в палата
675 неволно спрямо вас постъпих недобре,
без да ви различа в тълпата от царе?
Защо внезапно ни напускате страната?
Тъй щедра ще ми е към вас, царю, ръката...
Не съм забравил аз отминалия ден
680 и само към триумф не съм бил устремен.
Приятелите ми не ще ми станат чужди
и безразлични. Аз от тях все имам нужда.
Помнете, моля ви, че тръгвайки в тозчас,
оставяте тук мъж, нуждаещ се от вас.

АНТИОХ

685 От мен?

ТИТ

От вас.

АНТИОХ

Нима един човек, осъден
на вечна тегоба, от полза ще ви бъде?

ТИТ

Царю, навремето триумф спечелих в бой,
но не забравям, че постигнат беше той
чрез подвизите ви, че бяха в Рим събрани
690 куп пленници, от вас във пранги оковани.
На Капитолия се виждат и сега
еврейски трупове, от вашата ръка
съсечени... Не туй очаквам днес от вас,
а вашия открит, чистосърдечен глас.
695 Знам, Береника ви цени искреността,
другар незаменим във вас намира тя,
със вас се среща в Рим, на вас се доверява.
Царю, приятелство отдавна ни сближава
и тъкмо затова ви моля този ден
700 да поговорите със нея зарад мен.

АНТИОХ

Да разговарям днес с царицата?... Не мога.
Та аз завинаги със нея взех си сбогом.

ТИТ

И все пак зарад мен, срещнете се.

АНТИОХ

Но тя
е също като вас във плен на любовта
705 и е безсмислено туй ваше въздържание.
Защо не сторите сам своето признание?
Нетърпеливо тя го чака в този момент —
аз вярвам, че не се съмнявате във мен
Тя каза, че денят на брака наближава
710 и че на вашата активност се надява.

ТИТ

Ах, как бих бил щастлив да стигнем до това
и как ме радват тез пленителни слова!
Решението си аз щях да ѝ представя,

но длъжен съм, уви, този план да изоставя.

АНТИОХ

715 Раздяла ли? Защо?

ТИТ

Зла участ... Няма как...

Със нея аз не бих могъл да сключя брак.

Мечтите ми, царю, пропаднаха без време.

Тя трябва утре с вас на Изток да поеме.

АНТИОХ

Нима?

ТИТ

Оплаквайте един владетел клет.

720 Аз ще господствам над всемира занапред,

на царските глави короните ще слагам

и свалям, но не бих могъл да разполагам

със своето сърце. Рим втренчил е зъл взор

в една красавица, израсла в пищен двор,

725 потомка на царе със слава всепризната,

че щяла да срами града ни и сената.

Без страх от упреци, сърцето ми дори

могло би по жена най-проста да гори

и Рим би я приел, щом римска кръв тя има.

730 Все пак нали ми е жена необходима.

И Цезар на такъв порой не устоял.

Народът в този град би утре побеснял,

ако остане в Рим, и той ще настоява

дори пред нея тя оттук да заминава.

735 Ще й спестя това. На волята му аз

по-скоро своята чест пожертвал бих тогаз.

Дано от моето мълчание до днес

да е подготвена за тази тъжна вест.

Тя във момента е в ужасно напрежение

740 и чака моето надлежно обяснение,

но тъй съм затруднен, че сам не бих успял...
О, милост за един нещастно влюбен крал!
Кажете й, че дълг жесток ме угнетява
и че за среща с мен е зле да настоява.
745 Предайте й, царю, тез тягостни слова,
знам, че и тя ще се разплаче от това,
но нека бягаме от тоз зловец спектакъл,
че множество беди на нас би той навлякъл.
Щом над сърцето ми склони да властва тя
750 и ако туй ще я спаси от тегота,
то нека знае, че ще съм й верен вечно
и че по нея аз ще страдам безконечно
като изгнаник клет във този пищен двор.
Ще царствам с чувството, че съм до гроб в затвор,
755 ако нарочно Бог от нея отдели ме
и с много дълги дни случайно той дари ме.
Понеже с нея сте приятели добри,
не позволявайте беда да я мори.
Идете в Изтока и там на вас ще гледат
760 така, като че сте спечелили победа.
Приятелството ви да ви крепи весден
и в разговорите си спомняйте за мен.
Ефрат ще приюти тъй вашите държави,
че те ще стават все по-близки и по здрави.
765 Сенатът, който ви познава отпреди,
без колебание тоз дар ще потвърди,
а и Силиция под ваша власт отива.
Но моята любов, царицата, не бива
да я забравяте: тъй мила ми е тя,
770 че ще ни раздели единствено смъртта.

ВТОРА СЦЕНА

Антиох, Арсак

АРСАК

Царю мой, щедростта небесна е велика —
ще отпътувате наскоро с Береника.
Добър бе цезарят, отстъпи я все пак.

АНТИОХ

Как искал бих да си поема дъх, Арсак!
775 Промяната при Тит е тъй необяснима!
Как тъй отстъпва ми той своята любима?!
Това, което чух, о, богове, дали
е вярно? Ако е, да се зарадвам ли?

АРСАК

Съвсем объркан съм. Нима се пак представи
780 препятствие и то възпира радостта ви?
Нали, излизайки от тука преди час,
треперещ като лист, със развълнуван глас,
признахте си пред мен, че сте се осмелили
да й говорите, че вече сте решили
785 на дръзка стъпка! Вас ви плашеше тоз брак,
сега осуетен е той, а вие пак
сте клюмнал. Следвайте на любовта подема.

АНТИОХ

След като грижи аз за нея днес поемам,
ще водим може би беседи по цял ден
790 и Береника все ще се заглежда в мен.
Надявам се, че тя ще разбере тогава,
че император Тит от мен се отличава:
той със студенина, а с постоянство — аз.

Макар и в Азия да водят до екстаз
795 героиствата на Тит и те не се забравят,
все пак ще чуе тя и мене да прославят.

АРСАК

Тук всичко случва се във интерес на вас.

АНТИОХ

Изглежда лъжем се, Арсак, и ти, и аз.

АРСАК

Защо тъй мислите?

АНТИОХ

С какво й бих харесал?

800 Към моите мечти как би се тя отнесла
и ще откликне ли на моите теглила?

В нещастieto си дали би тя могла
от моите сълзи да бъде впечатлена,
когато чувства се от всички уязвена?

805 Как би отвърнала на грижите ми тя?
Към мен по-мила ли я прави любовта?

АРСАК

Кой по-добре от вас дал би й утешение?
В съдбата й, царю, ще има изменение,
щом я отблъсква Тит.

АНТИОХ

Но от това, нали,

810 ще се измъчвам пак, дори ще ме боли,
като я чувам как по него горко стене,
как плаче... Този плач ще натъжи и мене,
ще ме накара той, потиснат, жаловит,
да бърша със ръка сълзите й по Тит.

АРСАК

815 Допада ви май туй безспирно притеснение...
Сърце на мъж велик в таквоз обезверение!
Та вижте сам, царю, с отворени очи,
че тя е ваша... Туй по всичко си личи.
И бракът с вас ще е за нея избавление,
820 след като Тит не е с подобно намерение.

АНТИОХ

Брак с мен?

АРСАК

Добре ще е да си поплаче тя,
плачът дордето ѝ заглъхне във гръдта.
Царю, във интерес на вас ще са тогава
страданията ѝ, страстта да отмъщава
825 и туй, че ще е с вас, а Тит ще бъде в Рим.
Царствата ви ще са в съюз неразрушим,
почиващ на любов, на дружбата ви стара.

АНТИОХ

Отдъхнах си, Арсак, ти върна мойта вяра
в живота. Този шанс чудесен е за мен.
830 Ще сторя всичко, що е нужно в тоз момент,
при нея ще вървя, хич няма да се бавя,
за да я известя, че Тит я изоставя.
Почакай! Но какво намислил съм? Как днес,
Арсак, ще ѝ предам аз тази тежка вест?
835 Любов ли, чест ли? Туй сърце се все терзае...
От мен да чуе тя, че Тит не я желае!...
Ах, Береника, кой би предположил, че
тез думи някой би могъл да изрече
пред вас?

АРСАК

Омразата ще е към Тит тогава;
840 нали самият Тит за тоз ход настоява.

АНТИОХ

Не! Нека уважим днес нейната тъга.
Със дертовете си ред римляни сега
досаждат ѝ. Но тя и без туй се терзае,
защото вижда, че за нея Тит нехае,
845 а пък накара мен, съперника му, сам
на Береника тоз жесток факт да предам.
Да бягаме, аз туй не мога ѝ го каза,
че ще си навлека за цял живот омраза.

АРСАК

Ах, тя задава се, царю. Решете сам.

АНТИОХ

850 О, Небеса!

ТРЕТА СЦЕНА

Береника, Антиох, Арсак, Феника

БЕРЕНИКА

Защо не тръгнахте натам,
царю?

АНТИОХ

Учудване във взора ви личи,
госпожо. Нали Тит тук търсите с очи?
Но той виновен е, че се във Рим намирам,
присъствието ми навярно ви шокира,
855 щях в Остия^[1] да съм пристигнал в този момент,
ако тук изходът не бе ми забранен.

БЕРЕНИКА

Но той вас търси, пък отбягва всички нас.

АНТИОХ

Да, Тит ме задържа, но само зарад вас.

БЕРЕНИКА

Нима?

АНТИОХ

Да, да.

БЕРЕНИКА

Какво си беше наумил?

АНТИОХ

860 Друг по-добре от мен пред вас би го разкрил.

БЕРЕНИКА

Царю, бъдете прям със мен!

АНТИОХ

Не се гневете,
повярвайте, от друг това ще разберете:
не ще ви кара той да чакате — дори
със удоволствие ще ви го довери.

865 А аз, треперейки, ви казвам, че зачитам
спокойствието ви, затуй и предпочитам
да ми отвърнете с отявлен гняв в гласа,
а не горчивина на вас да поднеса.
В словата ми ще се днес още уверите.

870 Е, сбогом.

БЕРЕНИКА

Но, царю, защо не се смилите
над мен? Защо от вас скрих своята тъга?
Една обречена царица съм сега.
Навярно искрено твърдахте, че щадите
спокойствието ми, ала ще утроите,
875 мълчейки, мойта скръб, кипящия в мен гняв,
яда ми. О, не си мислете, че сте прав.
Ако на моето спокойствие държите
и щом като съм ви тъй скъпа за очите,
разсейте моя смут... Какво ви каза Тит?

АНТИОХ

880 О, богове, та как да бъда по-открит?

БЕРЕНИКА

Какво ви пречи пет слова да изречете?

АНТИОХ

Ще трябва да склоня, със риск да ме презрете.

БЕРЕНИКА

Е, хайде, слушам ви.

АНТИОХ

Принуда е това,
но ще ви заболи от чутите слова.

БЕРЕНИКА

885 Ако молбата ми не срещне уважение,
ще чувствам цял живот към вас, царю, презрение.

АНТИОХ

Щом проявявате такъв чак интерес,
с мълчанието си не ще ви мъча днес.
Но не ликувайте, защото туй, което
890 ще чуете, ще ви опечали сърцето.
А аз отдавна го познавам. Трябва ли
да ви засегна там, където най-боли?
Тит каза ми да ви предам, че се налага,
за Палестина да заминете веднага.

БЕРЕНИКА

895 И да се разделим завинаги? Нима?

АНТИОХ

Не е виновен той — ще видите сама.
За мен е видно как една любов нещастна
безспир подлага на страдание ужасно
доброто му сърце. Той ви боготвори,
900 но перспективите пред вас не са добри.
В царица от друг двор как вярва Рим да има?
Раздялата ви е, уви, неотменима.

БЕРЕНИКА

Феника, чуваш ли?

ФЕНИКА

Госпожо, трябва с чест

великодушие да проявите днес.

905 Ужасен удар! Той ви изумява даже!...

БЕРЕНИКА

След толкоз клетви Тит от мен да се откаже!

Не вярвам, че той би се с мене разделил,
че свойто име би така опозорил.

Не е виновен той. Днес други в Рим целят

910 нас двамата да ни навеки разделят.

Но Тит обича ме и зло не ще ми стори.

Ще идем още днес със него да говорим.

Да тръгваме!

АНТИОХ

Нали, тъй притеснена бяхте?

БЕРЕНИКА

Щом за раздялата току-що споменахте...

915 Не вярвам ви. Затуй от днес насетне аз
не искам никъде да имам срещи с вас.

На Феника.

Феника, с мен ела. Виж колко трудно става!

Дали сама не се неволно заблуждавам?

ЧЕТВЪРТА СЦЕНА

Антиох, Арсак

АНТИОХ

Да вярвам ли на туй, което чух, Арсак?

920 Да се не среща тя с мен никъде!... Все пак това възможно бе — аз щях да бъда вече на път, обаче Тит ме спря и ми попречи. Ще отпътуваме — най-късно подир ден! Омразата й цял добър ще е за мен.

925 Та аз до тоз момент вървях като замаян, бях влюбен, бях ревнив, объркан и отчаян, но ще си тръгна, щом такваз забрана чух, със безразличие и със свободен дух.

АРСАК

Не, господарю, тук ще трябва да стоите.

АНТИОХ

930 За да ме гледа тя с омраза във очите? Да страдам аз, че Тит към нея бил студен, за неговия грях да бъда аз винен?

Защо безчестие към мен тя проявява и в мойта искреност защо се усъмнява?

935 Неблагодарница! Тит я обичал бил, пък аз, аз бил съм й коварно изменил! Кога? Когато със открито състрадание й казвах, че Тит бил изпаднал в отчаяние и че във нея той безумно влюбен бил,

940 надявайки се, че с туй бих я утешил.

АРСАК

И моят господар с какво ще се заеме?

Изчакайте, царю, да мине малко време:
неделя, месец, два... Постоите още в Рим.

АНТИОХ

Не, най-добре за мен е да се разделим.

945 Аз ще изпитвам тук съчувствие към нея,
а мен ми трябва с чест спокойно да живея.

Тя бе жестока с мен — затуй ще отпътувам
далеч, та нищичко за нея да не чувам.

Какво ни предстои? Аз ще отида сам

950 сега в двореца си и ще те чакам там,
а пък ти виж дали по нещо тя повече
и ще потеглим, щом със здравето добре е.

---

[1] Остия — древното пристанище на Рим, на около 20 км от столицата. Б.пр. ↑

ЧЕТВЪРТО ДЕЙСТВИЕ

ПЪРВА СЦЕНА

БЕРЕНИКА, *сама*.

Феника бави се. Да чакам? Докога?

Тъй тромаво текат минутите сега!

955 Търча, припирам аз, все тъй нетърпелива,

безспирно губя мощ, покоят ме убива.

Феника бави се... Ленивият вървеж,

бездействието е за мене знак зловец.

Жесток е Тит — не е склонил да я изслуша.

960 Той бяга, крие се. Ах, идва ми до гуша.

Какво могла би тя на мен да съобщи?

ВТОРА СЦЕНА

Береника, Феника

БЕРЕНИКА

При императора, Феника, все пак ти
отиде ли?

ФЕНИКА

О, да. И с него, аз, госпожо,
говорих за това, което ви тревожи.
965 И той се просълзи. С очите си видях.

БЕРЕНИКА

Ще дойде ли?

ФЕНИКА

Да, той се врене твърдо... Ах,
какъв ви е видът, какви са ви чертите!
Не можете пред Тит така да се явите!
Ще вдигна тоз воал, че зле се е подвил,
970 и кичура коса, че взора ви е скрил.
И тез следи от плач ще трябва да избърша.

БЕРЕНИКА

Недей! Та нека Тит да види що е свършил!
Воали, труфила! Какво са те за мен,
когато с плач, с тъга запълвам всеки ден?
975 Стенания, сълзи!... Ако умра, кой знае
дали ще дойде Тит за мен да зариде.
За красотата ми загрижена си ти,
но хич внимание не й обръща Тит.

ФЕНИКА

Той тези упреци едва ли заслужава,
980 госпожо. Чувам шум — Тит вече приближава.
Отивайте сега в покоите си — там
ще разговаряте... Той явно ще е сам.

ТРЕТА СЦЕНА

Тит, Полин, Свита

ТИТ

Полин, царицата иди да утешаваш,
но с нея дълго ти не бива да оставаш,
985 че идвам...

ПОЛИН

О, Небе, пази му любовта,
но тъй, че без на Рим да накърниш честта!

ЧЕТВЪРТА СЦЕНА

ТИТ, *сам*.

Е, императоре, кажи какво ще сториш?
Как имаш наглостта със нея да говориш?
В този случай как ще си суровост придадеш
990 и „Сбогом!“ би ли ти могъл да изречеш?
Борба ти предстои: кураж и постоянство
не са достатъчни — ще трябва грубиянство.
Не знам как моите очи ще издържат
на чудния ѝ взор, открил свой собствен път
995 накъм сърцето ми? Нали ще ме срази
този поглед, замъглен от бликнали сълзи!
Дали аз своя дълг злощастен ще забравя,
как бих ѝ съобщил, че днес я изоставям?
Ще ида да сразя едно сърце... Защо?
1000 Кой кара ме? Нали тъй мило ми е то!
Та обясни ли ми Рим своето намерение,
в двореца против мен дочу ли се брожение?
Над страшна бездна ли държавата виси,
таз жертва как ли би могла да я спаси?
1005 Тук всичко днес мълчи. Аз само се терзя.
Защо не се реша сам да отблъсна тая
измислена беда? Дали в този случай Рим
не ще покаже, че не е непримирим,
и моя избор той все пак да оправдае.
1010 Припряност проявих, а всъщност вредна тя е.
Рим, спазвайки реда, ще сложи на кантар
въздишките, плача, сърдечната ни жар
и с нас ще бъде. Тит, отваряй си очите!
Ти не живееш ли в палати, във които,
1015 ако се крал роди, той всмуква плачешката
омразата ведно на майката с кърмата
и ни любов, ни страх не ще я заличат.

Затуй придворните царицата не щат.
Нали все пак си чул от първенци в сената
1020 какъв е твоят дълг към трона, към войската?
Когато в Рим дойде със Береника ти,
кой упреците си към теб тогаз спести?
Нали излишно е повторно да ги чуваш?
Ти зарад любовта със Рим ще се сбогуваш
1025 и ще се подслониш далече в някой кът,
та по-достойни на тоз трон да се качат.
Нима по този път ще си спечеля слава
и нивга тя не ще потъне във забрава?
От седем дена съм на трона... За честта
1030 на Рим нехаех — бях във плен на любовта.
За тези ценни дни какъв отчет бих дал?
Защо щастлив живот аз бях й обещал?
Кой плач аз пресуших, в чии очи видях
доволство и дали бях щедър аз към тях?
1035 С какво ли промених на хората съдбите
и колко дни живот отреждат ми звездите?
И колко от тези дни, които имам в дар,
прахосах, като че погълна ги пожар?
Защо бездействам? Днес честта ми ме заставя
1040 да скъсам вече със...

ПЕТА СЦЕНА

Береника, Тит

БЕРЕНИКА, *към Феника, излизайки от покоите си.*

Не бива да се бавя.

За днес достатъчно ми давахте акъл.

Държа да срещна Тит. Ах, вие сте дошъл!

Та истина ли е, че бил сте заповядал

аз да напусна Рим? Това ли ми се пада?

ТИТ

1045 Смилете се над мен, владетеля триклет!

Налага се да сме по-твърди занапред.

И мен ужасен смут ме мъчи, без да спира,

а горкият ви плач душата ми раздира.

Сърцето ви аз тъй ценя — то всеки път

1050 подкрепяше ме, щом зовеше ме дългът.

Госпожо, своята страст изпърво заглушете,

та с поглед прозорлив и трезв да отчетете,

че към държавата дълг важен имам аз

и че сърцето ми нуждае се от вас,

1055 та с още твърдина да бъде то снабдено

и от самата вас да бъде защитено,

да секне моят плач. Ако ни липсва власт

над нашите сълзи, за болките тогаз

чрез славни подвизи да търсим облекчение,

1060 пък нека знае Рим за нашето мъчение.

Изправени сме пред раздяла... Няма как!

БЕРЕНИКА

Жестокост! Значи съм сега пред свършен факт?

А мислех си, уви, че бяхте влюбен в мене,

и досега живях с мечти по вас и денем

1065 и нощем. Принципи в Рим имало... За тях
нима не знаехте, когато ви признах
страстта си, та чрез вас достигна тя до крайност?
Щом всичко туй ви е било отдавна знайно,
защо не рекохте тогаз: „Царице клета,
1070 на римлянин не си отдавайте сърцето.“
А аз ви го дарих, за да науча днес,
че то заплашвало имперската ви чест.
Щом многократно Рим застана срещу нас,
защо, защо не ми го казахте тогаз?
1075 По-лесно щях да си намеря утешение,
да мисля, че на мен не гледате с презрение,
а че ме мрази тоз враждебен, долен свят:
баща ви, и градът, и римският сенат.
Злостта им спрямо мен се беше проявила
1080 отдавна, но с това аз бях се примирила.
Не бих получила днес удар тъй жесток...
Нали надявах се, че вие в кратък срок
ще ме зарадвате. Нали пред любовта ви
прегради няма веч: отиде си баща ви,
1085 мълчи си Рим, пред вас трепери в транс светът...
Единствено от вас ми идва днес страхът.

ТИТ

Но и на себе си злини аз причинявах.
Преди това на ред съблазни се поддавах,
не гледах в бъдното, не питах се дали
1090 могло би нещо нас навек да раздели.
Аз не търпях пред мен препятствия да има,
и невъзможното за мен бе постижимо;
дори бих предпочел да ме убие Бог,
а не да нанесе тоз удар тъй жесток
1095 на вас. Преградите разпалваха страстта ми,
Рим ме одумваше. Обаче не подмами
стремежът към възход сърцето ми тогаз,
в мен императорът все още бе без глас.
Знам, че на куп беди тоз брак ще ме изложи,

1100 че мойте бъдни дни без вас не са възможни.
Обаче пред друг дълг изправям се днес аз:
не просто да съм жив, а да налагам власт.

БЕРЕНИКА

Деспоте, властвайте! Кичете се със слава.
Но да не водим спор! Изглежда, че бях права,
1105 когато мислех си, че вашите уста,
които клеха се, че скоро любовта
ще свърже двама ни чрез брак, за да живеем
в неземно щастие, дордето остареем,
тез същите уста сега пред мен твърдят,
1110 че пътищата ни ще се раздалечат.
Навеки! Цезарю, не е ли свръх жестока
таз дума за човек, изпитващ страст дълбока?
А как ще страдаме след месец, след години!
Тогаз ще ни делят морета и пустини,
1115 звездите все така ще следват своя път,
а Береника с Тит не ще се съберат.
Уви, завинаги ще бъдем разделени.
Погрешни ходове и грижи пропилены...
Неблагодарникът не ще е натъжен
1120 и няма да брои той дните си без мен:
тъй дълги — спрямо мен, тъй кратки — спрямо вас.

ТИТ

Царице, дни таквиз не ще отбройвам аз.
Ще разберете, чрез печална новина
от Рим, че сте била обичана жена,
1125 че е издъхнал Тит от скръб непреболяла.

БЕРЕНИКА

Защо тогава днес говорим за раздяла?
Ако щастлив брак с вас не е осъществим,
защо в изгнание ще ме изпраща Рим?
Та кой би забранил тоз въздух аз да дишам?

ТИТ

1130 Госпожо, стойте тук. Туй право идва свише.
Че как ще съм против? Ако по-силен бях,
щях да се боря с вас, без да изпитвам страх,
стремежа си към вас аз щях да позабавя,
макар че чарът ви покой не ми оставя.

1135 Горкото ми сърце сега е във несвяст
и все пак помни, че обича само вас.

БЕРЕНИКА

Щом тъй е, цезарю, след туй какво ще стане?
Допускате ли, че Рим може да въстане?

ТИТ

Та кой предвидил би в тоз град с какво око
1140 на нас ще гледат? Днес мълчат си, но ако
започнат да крещят, да се заканват вече,
тоз избор трябва ли да защита със меча?
Ако се примирят, с какво благоволение
след туй ще заплатя за тяхното търпение?
1145 От мене всичко би поискал Рим тогаз.
Кой спазвал би реда, щом наруша го аз?

БЕРЕНИКА

Сълзите ми за вас не чинят пет пари.

ТИТ

Несправедлива сте, язвителна дори.

БЕРЕНИКА

Несправедлив ви е законът. Отменете
1150 тоз ред и всякакви несгоди избегнете.
Кодексът, който е във Рим установен,
от нашите права нима е по-свещен?
Кажете...

ТИТ

Вашите нападки ме убиват.

БЕРЕНИКА

Как? Император Тит въздиша и унива!

ТИТ

1155 Въздишам — вярно е; разплаквам се дори.

Нали когато Рим ми трона повери,
пред всички се заклех законите да спазвам
и стародавния свят ред да не погазвам.

Рим помни множество монарси преди мен,
1160 които този ред са считали свещен.

Един отишъл сам при своя враг в изгнание
и му платили там със смъртно наказание;
друг синовете си в злодейство уличил,
наказал ги със смърт и жал не проявил;

1165 друг своя син убил, а той бил в бой спечелил
победа. А от тях мнозина пример взели.

Горките! И това все в името на Рим —
най-скъпо им било отечеството им.

Щом Тит отправя ви във вашата родина,

1170 той по жестокост май би всички тях надминал,
и тоз залог ще ви изглежда по-голям.

Не смятате ли, че способен съм да дам
на хората след нас един достоен пример,
какъвто само с чест и доблест постижим е?

БЕРЕНИКА

1175 Разбрах, че с варварски заложи сте дарен;
мизернико! Чрез тях ще свършите със мен.

Какво съм аз за вас? Сега това ми стана
известно и затуй в Рим няма да остана.

Народът в този град ме мрази и аз знам,
1180 че тука бих била за присмех и за срам.

Видях накрая, че тоз отказ заслужавам,
и с нищо отсега не ще ви застрашавам.

От мен не чакайте обиди, ругатни,

не призовавам за всевишни правдини.

1185 Ако със скръб и плач смут във небето всях,
дано след мойта смърт забрави то за тях.

Ако се възмутих от вашта непочтеност,
ако желала бих да бъде отмъстено
за мен след мойта смърт, сърцето ви тогаз

1190 за отмъстител мой бих предпочела аз.

Знам, че такваз любов се трудно заличава,
че таз скръб, дето ме гризе и задушава,
че добрината ми, че мойта кръв, с която,
умирайки, ще ви обагрят аз палата,

1195 са ваши врагове — те с мен не ще умрат
и се надявам, че за мен ще отмъстят.

Е, сбогом...

ШЕСТА СЦЕНА

Тит, Полин

ПОЛИН

Цезарю, какво ли тя планува?
Дали решила е оттук да отпътува?

ТИТ

Животът ми, Полин, е вече нетърпим.
1200 Тя иска да умре. Но как да я спасим?
Да тръгваме!...

ПОЛИН

Нали от вас бе наредено
държанието ѝ да бъде проследено.
Придворните ѝ щом са с нея по цял ден,
то всеки ход нелеп ще е предотвратен.
1205 Не се страхувайте. Та вие напоследък
вървите устремно към сигурна победа.
Съчувствено сте я изслушвал всеки път,
сълзите ѝ сега и мен безпокоят.
Но гледайте напред. От славни дни безчетни
1210 ще бъдат следвани тез мъки мимолетни.
Какви победи ще пожъне вашта власт
на този трон велик!

ТИТ

Не! Варварин съм аз.
Сам себе си презрях. Жестокост чак такава
и подлият Нерон не си е позволявал.
1215 Ще я спася! Туй е мой дълг неотменим
и хич не ща да знам какво ще каже Рим.

ПОЛИН

Какво изрекохте? Дали добре ви чувам?

ТИТ

Полин, от болката изглежда, че бълнувам.

ПОЛИН

Но вие по този път вървите към провал.

1220 Рим целият гъмжи. Той вече е разбрал,
че се разделяте, и затова ликува
и всички храмове във ваша чест празнуват.
Народът слави ви като голям герой
и статуите ви със лаври кичи той.

ТИТ

1225 Рим, Береника... Тит — принц жалък, принц загубен.
Защо ли цезар съм? Защо съм толкоз влюбен?

СЕДМА СЦЕНА

Тит, Антиох, Полин, Арсак

АНТИОХ

Какво направихте? Горката Береника
от мъка ще умре в ръцете на Феника.
От никого съвет не ще да чуе тя
1230 и избавление ще търси във смъртта.
Избийте ѝ тозчас таз мисъл юродива!
Щом само чуе „Тит“, надежда тя добива,
към вашите врати поглежда час по час
и аз съм сигурен, че търси тъкмо вас.
1235 Не бих го изтърпял. Та аз ще полудея.
Защо се бавите? Срещнете се със нея.
Спасете ѝ честта, престижа, хубостта
или пък скъсайте навек с човечността.

ТИТ

Какво ли би могла да чуе днес от мен тя,
1240 като не знам дали аз дишам във момента?

ОСМА СЦЕНА

Тит, Антиох, Полин, Арсак, Рутил

РУТИЛ

Трибуни, консули, сенатори в тозчас,
владетелю, държат да имат среща с вас.
След тях върви народ, горящ от нетърпение
по много важен пункт да каже своето мнение.

ТИТ

1245 Всесилни богове, от своя звезден свод
пазете моето сърце от грешен ход.

ПОЛИН

Предлагам, цезарю, да минете оттатък.
Сенатът чака.

АНТИОХ

И царицата ви чака...

ПОЛИН

Но как тъй, цезарю! Ще стъпчете ли днес
1250 в краката си на Рим безпримерната чест?

ТИТ

Достатъчно, Полин. В сената да вървим.
Аз никога не ще обърна гръб на Рим.
В туй време вие при царицата идете
и в мойта искрена любов я уверете.

ПЕТО ДЕЙСТВИЕ

ПЪРВА СЦЕНА

АРСАК, сам.

1255 Небе, във този час тъй важен подкрепи ме
и при най-верния любящ цар заведи ме,
за да го известя със пет-шест думи само,
че ще се радва той на щастие голямо.

ВТОРА СЦЕНА

Антиох, Арсак

АРСАК

Какъв щастлив късмет, царю, при мен ви прати!

АНТИОХ

1260 Ако на този факт дължи се радостта ти,
знай, че пристигам тук съвсем обезверен.

АРСАК

Тя тръгва си.

АНТИОХ

Нима?

АРСАК

Да, още този ден.

Подготвя се за път. Обижда я това, че
предълго време Тит оставил я да плаче.

1265 Обзета е от яд така неудържим,
че се отказва и от него, и от Рим.

Говори се, че тя държи туй да се случи,
преди градът да е за разрива научил.
Тя писала на Тит.

АНТИОХ

Той как го е приел?

АРСАК

1270 Дори със сетен взор не я е Тит зачел.
Но цял град днеска го приветства, възхитен,
че от Сената е с висш ранг удостоен.

Във отговор на тез всеобщи възхваления
ще се нагърби той със тежки задължения.

1275 На Береника те печал ще причинят,
но Тит с имперски дълг ще тръгне по нов път
и ще отиде той по него тъй далече,
че със царицата не ще се види вече.

АНТИОХ

Признавам ти, Арсак, че съм обнадежден,
1280 ала Съдбата все жестока е към мен,
надеждите ми тя погребва много пъти,
затуй, треперейки, се вслушвам във гласа ти.
Сърцето ми ще се със нови обнови,
но злата си Съдба то пак ще разгневи.

1285 Я виж, самият Тит към нас се приближава.

ТРЕТА СЦЕНА

Тит, Антиох, Арсак

ТИТ, към свитата си.

Тук стойте. Ни един не ще ме придружава.

Към Антиох.

Царю, да изясним нещата най-подир.

Зарад царицата измъчвам се безспир,

аз идвам вашите сърца да утешавам,

1290 а мойто вече се от мъка задушава.

Елате с мен, царю, да видите дали

все тъй обичам я и колко ме боли.

ЧЕТВЪРТА СЦЕНА

Антиох, Арсак

АНТИОХ

Какво ще ми даде днес новата надежда,
Арсак, какъв късмет животът ми отрежда?

1295 Е, разгневена ли ще си замине тя?

С раздяла ли ще им приключи любовта?

О, богове, какви ми грехове открихте,
та моята съдба дотолкоз утежнихте?

А дните ми текат в коритото си старо —

1300 от страх към светъл лъч, от светъл лъч към ярост.

Все още дишам... Но у Тит и Береника
едва ли моят плач пак присмех ще извика.

ПЕТА СЦЕНА

Тит, Береника, Феника

БЕРЕНИКА, *отпуска се в едно кресло.*

Не ме придумвайте. Аз още този ден
напускам Рим. Нима дойдохте тук при мен,
1305 за да ме хвърлите в горчиво отчаяние?
Не ви ли стига, че понасям туй страдание?

ТИТ

Но чуйте, моля ви.

БЕРЕНИКА

Не! Бяхте вече чут.

ТИТ

Едничка дума.

БЕРЕНИКА

Не.

ТИТ

Какъв ужасен смут,
царице, ме обзе. Защо е таз промяна?

БЕРЕНИКА

1310 Щом казвате, че аз не бива да остана
във Рим, решена съм да си вървя и то
след малко.

ТИТ

Стойте тук.

БЕРЕНИКА

Изменнико, защо?

Да слушам как тоз град със клюки разгласява
нещастieto ми, как с мен се подиграва,
1315 как с присмеха си той показва се жесток?
Какво ли срещу мен сбра всички в кратък срок?
Аз днес единствена в сълзи и скръб се давя,
но своята любов не мога да сподавя.

ТИТ

Защо се вслушвате във таз безумна сган?

БЕРЕНИКА

1320 Защото всеки е със злоба в мене взрян.
Тез зали, тоз палат, уредбата прекрасна,
о, тез свидетели на мойта обич страстна,
получени от вас като най-свиден дар
в ответ на моята неугасима жар,
1325 ковьорът с нашите две имена втъкани —
превърнаха се те за мене в люти рани.
Феника, хайде.

ТИТ

Пак в мен търсите вина...

БЕРЕНИКА

Защо не идете във римския Сенат?
Нали възхвалена бе там жестокостта ви
1330 и удоволствие това на вас достави.
Е, бяхте ли от тоз триумф ошастливен,
поехте ли обет да скъсате със мен,
да ме забравите и, ако туй е малко,
да ме намразите навеки?

ТИТ

Колко жалко,

1335 че тъй се случва с нас! Как бих забравил вас?

Нима възможно е да ви намразя аз?
Кога обзе ви туй погрешно подозрение?
Защо подлага то духа ми на мъчение?
Я припомнете си, госпожо, че за пет
1340 години имахме с вас мигове безчет,
в които пламенно, с въздишки, с възкличания
си изразявах аз сърдечните желания.
И днеска таз любов гори във мойта гръд,
но много повече от всеки минал път.

БЕРЕНИКА

1345 Обичали сте ме. И днес ми го твърдите,
а искате от Рим да ме отдалечите.
Та радвате ли се на моите сълзи
и ако не скърбя, нима ви туй грози?
Предишната любов не трябва ми, ей богу!
1350 Не, аз не ща да съм обичана тъй много.
Не си служете пак с подкупващи слова,
държа да тръгна днес уверена в това,
че от душата ви навеки съм изгнана
и че изменникът далеч ще е останал.

Тит чете писмо, което преди това е изтръгнал от нея.

1355 А, ето, в туй писмо ви писах преди час
какво бих искала от любовта си аз.
Четете, че на мен път предстои далечен.

ТИТ

Как тъй ще тръгнете? Та аз ще ви попреча!
Че ако търсите спасение в смъртта,
1360 тогава в скръб ще се превърне любовта
и в спомен тягостен... Я по-добре Феника
веднага Антиох при мене да извика.

ШЕСТА СЦЕНА

Тит, Береника

ТИТ

Едно признание съм длъжен този ден
да ви направя. В най-критичния момент,
1365 когато казах ви, че моят дълг към Рим
налага ми, уви, с вас да се разделим,
бях вече провидял и своите страхове,
и укорите ви, и вашите плачове
и се приготвих за страдание голямо,
1370 каквото влюбени сърца изпитват само.
Приготвих се, но как предвидил бих тогаз,
че тъй болезнено ще страдам в този час?
Все пак уверен бях в душевната си сила
и днес изпитвам срам, че тя се е сломила.
1375 Пред моите очи Рим беше се събрал,
Сенатът бе се на закона позовал,
аз слушах, ала без да чувам, и с мълчание
отвърщах на това досадно назидание.
А Рим нехае днес за бъдещето ви.
1380 Признавам си, че аз сега не знам, уви,
дали съм римлянин, дали съм император.
Дойдох при вас без цел, със смут голям в душата.
На своята любов аз бях се подчинил
с надеждата, че тук бих себе си открил.
1385 Но ето, че открих във погледа ви тъжен
смъртта... Не знам защо стремите се по-бърже
да я приемете... В момента степента
на болката ми е с пределна острота.
Едва понасям аз таз мъка нетърпима,
1390 но още вярвам, че приемлив изход има,
царице. Но не се надявайте все пак,

че вашите сълзи ще пресуша със брак.
Усещам аз, че мощ почти не ми остава,
но все по-силна е мечтата ми за слава
1395 и на душата ми подсказва тя, че в Рим
законен брак със вас не ще е съвместим
с империята. Щом към трона аз поема,
изключено е за съпруга да ви взема.
Очаквате ли, че един ден бих ви казал,
1400 че аз заради вас бих трона си зарязал?
И да вървя след вас, доволен от това, че,
въздишайки безспир, веригите ви влача...
Ако ме видите опозорен дотам,
не ще ли чувствате самата вие срам
1405 от мен — от цезаря без трон, без двор, без свита,
на безразсъдна страст отрепка жаловита?
Но за да се спасим от тоз душевен ад,
по-благороден път на мен ми е познат —
научил съм го аз от римляни достойни,
1410 а често пъти и от героични войни.
Когато от безброй нещастия били
те сполетявани и никакви беди
не превъзможвали, безсилни пред съдбата,
приемали смъртта накрая мълчешката.
1415 Ако в най-кратък срок сълзите ви не спрат,
ако все тъй ще ми говорите за смърт,
ако безспир за вас ще трябва да треперя
и изход никакъв не мога да намеря,
тогава повод друг за плач ще ви предложи...
1420 Така се чувствам, че от мене всичко може
да се очаква днес, не би ме никой спрял:
за сетно сбогом аз бих своята кръв пролял.

БЕРЕНИКА

Нима?

ТИТ

Кой би могъл да ми го забрани?

Единствено от вас зависят мои дни.
1425 Ако милеете за мен... Сама решете!

ПОСЛЕДНА СЦЕНА

Тит, Береника, Антиох

ТИТ

По спешност тук, царю, извиках ви. Бъдете
на моята любов свидетел откровен,
кажете ми любов гори ли още в мен.

АНТИОХ

Познавам ви добре от месеци наред...
1430 Известен ли ви е човек, от мен по-клет?
Аз радвах се весден на вашто уважение
и смея да твърдя без капка притеснение,
че бях приет от вас в най-близкия ви кръг,
но пък заради вас проливах своята кръв
1435 и бях възнаграден затуй с най-откровена
любов от вас и от царицата почтена.
Тя може и сега пред вас да потвърди,
че най-възторжено ви хвалех заради
престижа ви. Затуй напълно споделен е
1440 респектът, с който се отнасяхте към мене.
Но изненада ли ще е за вас вестта,
че всъщност аз съм ваш съперник в любовта?

ТИТ

Съперник?

АНТИОХ

Време е най-сетне да призная,
че силна обич към царицата питая.
1445 Опитвах неведнъж, обаче не успях
таз страст да потуша... И затова мълчах.
Когато гледах как нещата се подреждат

при вас, се породи в мен някаква надежда,
но изгасена бе от нейните сълзи.

1450 А горкият ѝ плач по вас се разрази
дотолкоз, че и аз реших да ви извикам...
Безпримерна любов ви свързва с Береника
и затова сте тук. А аз за сетен път

във тоз решаващ час се питам по кой път

1455 ще трябва да вървя. И пак на изпитание
подлагам своя дух и своето съзнание,
но си оставам все тъй влюбен. Изход друг
аз знам и съм решен да го използвам тук.

На земните си дни ще трябва край да сложа

1460 и аз държах да сте предупреден. Госпожо,
направих нужното, та ви със Тит събрах.

Не съжалявам. Ех, поне в това успях.

Дано Небето ви със благодат дарява
и вашия съюз дано ощастливява.

1465 Ако все още гняв таи към вас Небето,
аз настоятелно ще моля боговете
да бъде този гняв насочен срещу мен,
че моят клет живот на вас е посветен.

БЕРЕНИКА

Ах, моля ви, царе великодушни, спрете!

1470 Туй изпитание ужасно ми спестете!

Откакто съм със вас тук всеки ден и час
пред отчаяние изправена съм аз.

И виждам само плач, и чувам всеки път
да ми говорите за ужаси, са смърт.

На Тит.

1475 Вам, цезарю, нали добре ви е познато
сърцето ми — не ще то нито трон, ни злато.

Ни със разкоша си, ни с пищния си двор
не е привлякъл Рим до днеска моя взор.

Обичах... От любов до болка бях ранена

1480 и исках любовта да бъде споделена.

Ала за вашата любов изпитвах страх
да не пресекне. Но разубедена бях
едва сега, щом плач ви взора замъглява,
а Береника чак сълзи не заслужава.

1485 Не бива на тоз свят злочест, изнемощял,
измъчени очи във вас с надежда взрял,
очакващ цялостно да му се посветите,
заради таз любов да му изневерите.
Разбрахте, сигурно, за тези пет лета,
1490 че аз съм предана и вярна в любовта,
и затова държа да сторя още днес
тук, цезарю, пред вас един достоен жест.
Зачитам вашата повеля и тозчас
аз ще напусна Рим със сетен зор към вас.

На Антиох.

1495 Свидетел сте, царю, че тежка жертва правя,
и затова във вас не искам да оставя
съмнение, че днес на по-добър късмет
надявам се. Дано на моя жест в ответ
към мене и към Тит респект да проявите
1500 и все тъй доблестно към нас да се държите.
Отправлям ви апел, напускайки тоз град,
да бъдем тримата за пример в този свят
със нашата любов тъй тъжна и нещастна,
та той да я вплете във фабула прекрасна.
1505 Оставям ви... Че мен ме чака път далечен.

На Тит.

Последно сбогом, Тит!

АНТИОХ

Ех, всичко свърши вече!

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.